

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-11-18

Diarienummer N164-1350/24

Handläggare

Meliha Hadzinumanbegovic

Telefon: 031-365 30 69

E-post:

meliha.hadzinumanbegovic@socialnordost.goteborg.se,

Kartläggning saknade barn heder 2023–2024

Förslag till beslut

1. Socialnämnden Nordost antecknar mottagandet av kartläggningen över antalet saknade barn utifrån en hedersrelaterad problematik i Göteborgs Stad och antecknar den till protokollet.
2. Socialnämnden Nordost översänder sammanställningen till kommunstyrelsen.

Sammanfattning

De fyra socialnämnderna rapporterar sammanlagt, under perioden 2023-10-01 till 2024-09-30, om tolv bortförda barn utifrån en misstänkt eller konstaterad hedersrelaterad problematik. Det är nära hälften så många barn som rapporterats som bortförda i årets kartläggning jämfört med föregående år då det var 23 barn. Föregående år avvek dock kraftigt från kartläggningarna åren innan. Årets antal är tillbaka på samma nivå som tidigare år. Sex barn av de kartlagda barnen uppges ha kommit tillbaka till Sverige igen och i resterande fall är barnen fortsatt bortförda.

Det finns ett flertal utmaningar i att kartlägga saknade barn utifrån hederskontext och att ge en så rättvisande bild som möjligt av situationen i staden, bland annat då det kan vara svårt att avgöra av vilken anledning barnet är bortfört. Stadens arbete med hedersrelaterat våld och förtryck har intensifierats och utvecklats under de senaste åren, vilket uppföljningen av planen för stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck konstaterar. Samtidigt visar stadsrevisionens granskning av stadens arbete på området att det fortsatt finns en brister som behöver hanteras, bland annat då det gäller samverkan mellan socialtjänst och skola. Ett fortsatt förbättrat arbete med att uppmärksamma hedersrelaterat våld och förtryck, bör kunna ytterligare minska risken att barn förs ut ur landet från Göteborg.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Hedersrelaterat våld och förtryck medför betydande samhällsekonomiska kostnader, både på samhällsnivå och individnivå. På samhällsnivå handlar det till exempel om kostnader för rättsprocesser, stödinsatser, vård och behandling, sjukskrivningar med mera. Hedersrelaterat våld drabbar i stor utsträckning barn och unga. Konsekvenserna för dem kan vara att de begränsas i sina möjligheter till skolgång, fritidsaktiviteter samt att de utvecklar en fysisk och psykiska ohälsa till följd av våldsutsattheten. Forskning visar att våldsutsatthet leder till ökad ohälsa hela livet igenom. Arbete mot hedersrelaterat våld kan ses som en samhällsekonomisk investering, liksom övrigt våldsförebyggande arbete. För att uppnå de samhällsekonomiska vinsterna förespråkas i studien gränsöverskridande

samverkan och långsiktighet i arbetet. Den sociala investeringen anses inte behöva ge särskilt stora effekter för att ändå vara lönsam.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Hedersrelaterat våld och förtryck är en kränkning av individens mänskliga rättigheter och i många fall också ett brott mot den svenska lagstiftningen. FN:s konventioner om de mänskliga rättigheterna, samt kvinnokonventionen och barnkonventionen ger också ett tydligt stöd i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Stöd för arbetet finns även i Europarådets Istanbulkonvention samt EU:s brottsofferdirektiv. Kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet samt ett oskuldsideal utgör kärnan i en hedersrelaterad kontext och är starkt knuten till kollektivet, oftast bestående av både manliga och kvinnliga förövare. Det kan räcka med ett rykte om en flickas/kvinnas påstådda beteende för att sanktioner ska utövas. Pojkar får ofta rollen att bevaka att systrar, kvinnliga kusiner eller andra kvinnliga släktingar lever upp till de hedersnormer som råder.

Tvångsäktenskap och kvinnlig könsstympning är allvarliga uttryck för hedersrelaterat våld. Ungdomar som inte följer de normer och regler som gäller kan också skickas till föräldrarnas ursprungsländer i uppfostringssyfte. Homosexuella, bisexuella, trans- och queerpersoner är särskilt utsatta i en hedersrelaterad kontext. Personer med intellektuell funktionsnedsättning som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck är också en särskilt sårbar och svårupptäckt målgrupp. De är ofta i beroendeställning till den/de som utövar våldet. Till skillnad från ungdomar utan funktionsnedsättning som blir tvingade eller övertalade till att ingå ett äktenskap, vilseleds ungdomar med intellektuell funktionsnedsättning in i äktenskap. Vilseledande till äktenskap innebär att den unge tackar ja till att ingå äktenskap utan att egentligen veta vad det innebär.

Samverkan

Information har lämnats i förvaltningens samverkansgrupp (FSG) 2024-12-10.

Ärendet

Socialnämnden Centrum genomför årligen en kartläggning baserad på socialförvaltningarnas uppgifter om barn som förts ut ur landet utifrån en hedersrelaterad problematik. Nämnden har nu att anteckna sammanställningen i protokollet och översända underlaget till kommunstyrelsen.

Beskrivning av ärendet

Bakgrund

Sverige var första landet i Europa att år 1982, införa en förbudslagstiftning mot kvinnlig könsstympning. Även tvångsäktenskap samt vilseledande till tvångsäktenskapsresa är förbjudet enligt svensk lag och regleras i brottsbalkens fjärde kapitel. 1 juli 2020 infördes en särskild straffbestämmelse gällande barnäktenskapsbrott, vilket gjorde det straffbart att förmå eller tillåta ett barn att ingå ett äktenskap eller en äktenskapslikade förbindelse. Vid samma tidpunkt infördes inom ramen för LVU - lagstiftningen en möjlighet att utfärda utreseförbud. Utreseförbud ska kunna meddelas om det finns en påtaglig risk för att någon som är under 18 år förs utomlands eller lämnar Sverige i syfte att ingå äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse eller könsstympas. Bakgrunden till denna bestämmelse är att svenska myndigheter har mycket begränsade möjligheter att agera i ett annat land när ett bortförande redan har skett.

1 juni 2024 utvidgades utreseförbudet i LVU till att gälla fall då det finns en påtaglig risk för att ett barn förs utomlands eller lämnar Sverige och att barnets hälsa eller utveckling skadas under utlandsvistelsen på grund av omständigheter som kan leda till vård enligt LVU. Det kan röra sig om fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i boendemiljön. Det kan också handla om den unges missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller annat socialt nedbrytande beteende.

Sedan 2022 finns det nya brottet hedersförtryck i Brottsbalken, vilket innebär en strängare straffskala för den som upprepat begår vissa brottsliga gärningar mot en person med ett hedersmotiv och där gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla.

Nationellt kunskapsunderlag

Det har genomförts nationella enkätundersökningar på temat bortförda personer i en hederskontext samt barn som uppges vara gifta. Den senaste genomfördes 2022 av Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck (NCH) vid Länsstyrelsen i Östergötland. Kartläggningen byggde på resultat från två enkätundersökningar, riktade till socialtjänst- respektive utbildningsförvaltningen i samtliga kommuner i Sverige. Det var något färre kommuner som besvarade enkäterna 2022 – 55 procent, jämfört med 66 procent i en enkät 2019.

En dryg femtedel av kommunerna uppgav kännedom om sammanlagt 159 misstänkt eller konstaterat bortförda personer under 2022 (det är endast socialtjänstförvaltningarna som svarat på frågor om kännedom om bortförda personer på grund av hänvisning till sekretessfrågor). Man antar dock att alla fall av bortföranden inte kommer till kommunernas kännedom och att det finns ett mörkertal. Av de 159 misstänkt eller konstaterat bortförda personerna var 91 flickor/kvinnor, 62 pojkar/män och i 6 fall var

könet okänt. Nio av tio fall under 2022 rörde bortförda barn. I 6 av 10 fall kände socialtjänsten till barnets situation innan bortförandet skedde och ansökan om utreseförbud var gjord i knappt vart fjärde fall för dessa barn. I en övervägande majoritet av fallen (105) uppges orsaken till det misstänkta eller konstaterade bortförandet vara undkomma myndighetsbeslut/undvika myndighetsinblandning i familjen. Polisanmälan har gjorts i relativt få fall.

Trots socialtjänstens lagstadgade ansvar att utan dröjsmål utreda barns behov av skydd och andra insatser är det endast 38 procent av de socialförvaltningar som svarat på frågan (N=156) som uppger att de har rutiner för att hantera misstänkta bortföranden. Bland de utbildningsförvaltningar som svarat på denna fråga (N=158) är det en betydligt högre andel som uppger att de har sådana rutiner (61%). Utifrån rapportens slutsatser lämnades följande rekommendationer:

- Utred möjligheten att införa ett nationellt inrapporteringssystem för misstänkt och konstaterat bortförda, med rapporteringsskyldighet för kommuner och andra myndigheter. Detta i syfte att öka kunskapen om omfattningen av bortföranden.
- Utred möjligheten att ge särskilt angivna myndigheter uppgiftsskyldighet rörande uppgifter om bortföranden och annan utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck genom en förordning.
- Utvidga lagstiftningen kring utreseförbud samt genomför övriga förslag i promemorian Ett utvidgat utreseförbud för barn, Ds 2022:9, i enlighet med Länsstyrelsen Östergötlands remissvar på promemorian.
- Genomför en översyn av de sekretessbrytande bestämmelserna i OSL. Detta i syfte att ge socialnämnden möjlighet att göra en polisanmälan i fler fall som rör hedersrelaterad brottslighet, inklusive brott på förberedelsestadiet.

Jämställdhetsmyndigheten

Jämställdhetsmyndigheten har fått ett särskilt uppdrag från regeringen att kartlägga och sprida kunskap om hedersförtryck samt annat våld och förtryck som personer med koppling till Sverige har erfarit under utlandsvistelse. Syftet med uppdraget är att sammanställa och analysera individers berättelser för att bidra till utvecklingen av förebyggande och behandlande insatser i Sverige. Intervjustudier med yrkesverksamma har genomförts liksom dokumentstudie av LVU-domar, internationell utblick och forskningssammanställning. Även underlag och rapporter från andra myndigheter ligger till grund för analyserna. En slutrapport lämnades till regeringen den 1 oktober i 2023.

I slutrapporten konstateras att barn och unga som förs bort är en heterogen grupp, där syftet med bortförandet skiljer sig åt. Det är inte ovanligt att det finns flera olika orsaker och syften med ett bortförande. Jämställdhetsmyndigheten kan dock konstatera att det finns gemensamma drag hos de bortföranden som har kartlagts inom ramen för uppdraget. Det fysiska våldet är ofta systematiskt och har skett under hela barnets uppväxt. Ofta används tillhyggen och våldet är i flera fall att betrakta som mycket grovt, som lett till skador som krävt sjukhusvård. Dokumentstudien av LVU-domar visar att många av barnen kan beskrivas som multiutsatta. I samma studie framkommer att det i 22 procent av ärendena förekommit direkta dödshot från närstående eller att barn upplevt en rädsla för att dödas. Vid tidpunkten för bortförandet är familjen i många fall känd av en eller flera myndigheter. Ofta har skola och socialtjänst under en längre period haft information om att det finns problem i den aktuella familjen. Flera yrkesverksamma som

Jämställdhetsmyndigheten har intervjuat uppger att förståelsen för att ett ärende är hedersrelaterat kan ha kommit först när barnet eller den unga vuxna redan har förts bort.

Det förekommer att barn förs bort vid upprepade tillfällen under uppväxten. En ökande trend är att hela syskonskaror förs bort tillsammans eller i nära anslutning till varandra. Eventuella faktorer som kan ha utlöst själva bortförandet har också efterfrågats och den vanligaste utlösande faktorn visade sig i de aktuella intervjuerna vara ett myndighetsbeslut eller ett nära förestående myndighetsbeslut.

Jämställdhetsmyndigheten lämnar i slutrapporten ett antal rekommendationer som tar ett brett grepp kring problem som påverkar förebyggande och behandlande insatser till bortförda barn och unga. Nedan ges några exempel på dessa rekommendationer:

- Inrätta ett nationellt uppföljningssystem av ärenden där ett barn eller en vuxen har blivit bortförd, i likhet med Socialstyrelsens skade- och dödsfallsutredningar.
- De undersökningar som genomförs avseende barns utsatthet för våld bör i större utsträckning inkludera frågor som rör risk för bortförande till annat land.
- Socialtjänst och polis bör i större utsträckning än idag samverka kring riskbedömningar, inte minst när det gäller barn.
- Socialstyrelsen bör förtydliga i riktlinjer och vägledningar att det ska vara en huvudregel att syskon utreds vid förekomst av våld.
- Socialtjänstens ansvar för och möjligheter till långsiktigt stöd och uppföljning behöver förtydligas.

Jämställdhetsmyndigheten har i regleringsbrevet för 2024 fått i uppdrag att lämna förslag på hur ett nationellt inrapporterings- och uppföljningssystem av ärenden där ett barn eller en vuxen har blivit bortförd utomlands kan utformas. Deras uppdrag kopplar an till Socialstyrelsens uppdrag att främja systematisk uppföljning i socialtjänsten av insatser till individer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck samt uppdraget att ta fram nationell statistik om försvunna och bortförda barn i en hederskontext inom socialtjänstens verksamhet.

Lokalt kunskapsunderlag

Stadsrevisionens granskning av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck

Under 2023 granskade stadsrevisionen stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck och en granskningsrapport har publicerades under hösten 2023. Stadsrevisionens sammanvägda bedömning var att alla nämnder behövde utveckla arbetet, även om det noteras att nämnderna har kommit olika långt.

Bedömningen är att det finns ett strategiskt arbete i staden med frågorna genom att det fanns en plan för arbetet, ett stödcentrum och resursteam heder. Men trots detta har arbetet visat sig inte fungera fullt ut i praktiken. Samtliga granskade nämnder har fått svara på hur man redan arbetar och kommer att arbeta med de rekommendationer man fick

Under 2023 genomfördes också en fördjupad kartläggning av sex planer på området Mänskliga rättigheter och där planen mot hedersrelaterat våld och förtryck, vars

giltighetstid går ut 31 december i år¹, varit en av dem. Av uppföljningen framkommer följande:

Göteborgs Stads arbete för att motverka HRVF har på ett påtagligt sätt intensifierats och utvecklats under planperioden. Som konstaterats är en relativt stor del av den struktur som utformats och de förflyttningar som gjorts, sprungna ur uppdrag vid sidan av planen samtidigt som en del av planens aktiviteter förstärker och överlappar dessa insatser. Under uppföljningen har planens betydelse som styrsignal och kunskapskälla återkommande lyfts av medarbetare och verksamheter. Av de tio undersökta aktiviteterna bedöms tre genomförda, fem delvis genomförda och två inte genomförda.

Bakgrund kartläggning

2018 gjordes för första gången en sammanställning rörande saknade barn utifrån en hedersrelaterad problematik, av stadens samordnare mot hedersrelaterat våld. Underlaget hämtades då in från skolförvaltningarna. Det var svårt att få en heltäckande bild av situationen och inget gemensamt resultat för staden presenterades.

Kommunfullmäktige ansåg att ansvaret för detta arbete behövde utredas och ingen kartläggning genomfördes därmed 2019. Utredningen visade på att socialtjänsten är den verksamhet som har förutsättningar att samla individbaserad statistik.

Kommunfullmäktige gav därför 2020-03-19 stadsdelsnämnderna i uppdrag att ta fram rutiner och sammanställa statistik över individer som förs ut ur landet på grund av hedersrelaterade anledningar. Sedan omorganisationen i staden har socialförvaltning Centrum haft i uppdrag av de fyra socialförvaltningarna att samla in och sammanställa de fyra förvaltningarnas uppgifter. Kartläggningarna 2020–2023 visade på nio, tio, elva respektive 23² bortförda barn utifrån en misstänkt eller konstaterad hedersrelaterad problematik.

I 2023 års kartläggning betonade socialförvaltningarna svårigheterna med att avgöra av vilken specifik anledning barnen har förts utomlands och gjorde bedömningen att uppdraget om att kartlägga saknade barn skulle behöva förändras. Förslaget var att kartläggningen skulle ha fokus på saknade barn oavsett anledning och att huvudfrågan då blir barn som inte uppfyller sin skolplikt. Utifrån det breddade perspektivet ansågs det behöva övervägas om skolorna skall ha huvudansvaret för att kartlägga och rapportera, då det är de som har ansvaret att först agera då skolplikten inte uppfylls.

Stadsledningskontoret har utredde frågan och lämnade förslag till beslut att socialnämnd Centrum skulle få i uppdrag att, inom ramen för framtagandet av ny plan för Göteborgs Stads arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck, utreda och vid behov lämna förslag på en eventuell fortsatt hantering av sammanställningar av statistik över barn och unga som förs ut ur landet på grund av hedersrelaterade anledningar. Ärendet var uppe i

¹ Kommunfullmäktige beslutade 2024-04-25 att ge socialnämnd Centrum i uppdrag att ta fram en ny plan för Göteborgs Stads arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck, i dialog med övriga socialnämnder, utbildningsnämnder och med stadsledningskontoret.

² I sju av fallen i 2023 års kartläggning saknades en tydlig koppling till misstänkt eller konstaterad hedersrelaterad problematik och utredning om huruvida så var fallet pågick vid tiden för inrapportering av uppgifterna.

kommunfullmäktige 2024-10-10 och man beslutade då enligt kommunstyrelsens förslag att ”Socialnämnd Centrum får i uppdrag att, inom ramen för framtagandet av ny plan för Göteborgs Stads arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck, utveckla och fortsatt hantera sammanställningar av statistik över barn och unga som förs ut ur landet på grund av hedersrelaterade anledningar.”

Resultat 2024

Uppgifter har hämtats in från socialförvaltningarna genom en enkät under oktober månad. Inga ändringar har gjorts i enkäten sedan föregående års kartläggning. Den tidsperiod som uppgifterna gäller är 2023-10-01 till 2024-09-30. Alla fyra socialförvaltningar har svarat. Resultatet av årets kartläggning redovisas i tabellen nedan. Vilket stadsområde barnen bor i och vilket land barnen först bort till redovisas inte, för att minska risken för att barnen och deras familjer kan identifieras.

Redovisning bortförda barn och unga		
	Antal 2024	Antal 2023
Totala antalet bortförda barn och unga	12	<i>23</i>
Totala antalet familjer det rör sig om	7	<i>11</i>
Ålder		
• 0-5 år	1	<i>4</i>
• 6-11 år	4	<i>9</i>
• 12-17 år	7	<i>10</i>
Kön		
• Flicka	7	<i>9</i>
• Pojke	4	<i>14</i>
• Annan könsidentitet	1	<i>0</i>
Orsak/syfte till bortförandet		
• Könsstympling		
• Bortgifte	1	<i>1</i>
• Uppfostran	5	<i>1</i>
• Undkomma inblandning av myndigheter	7	
• Annan orsak		<i>10</i>
• Orsaken okänd	3	<i>11</i>
Tidpunkt för bortförandet		
• I samband med skollov	3	<i>15</i>
• Övrig period	9	<i>5</i>
• Vet ej		<i>3</i>
Antal barn där utredning inletts	12	<i>23</i>
• varav pågående utredning	8	<i>10</i>

Redovisning bortförda barn och unga		
• varav avslutad utredning	4	13
Antal barn där polisanmälan har gjorts	8	0*
Var befinner sig barnet idag?		
• Antal barn som fortfarande är bortförda	6	16
• Antal barn som kommit tillbaka igen	6	4
• Antal barn där information saknas om barnet är tillbaka eller inte		3
Om barnet återvänt på vilket sätt kunde det ta sig tillbaka?		
• På egen hand utan hjälp av myndigheter.		1
• Med hjälp av myndigheter där socialtjänsten i Göteborgs Stad varit en av parterna.	4	3
• Med hjälp av myndigheter där socialtjänsten i Göteborgs Stad inte varit en av parterna.	2	
Antal utfärdade utreseförbud	7	3
• Gällande rapporterade ärenden	4	i.u
• I övriga ärenden (med koppling till heder)	3	i.u

*Siffrorna gällande polisanmälan är inte jämförbara mellan åren, då enkäten 2023 bara frågade efter polisanmälan vid bortgifte och könsstympning.

Socialförvaltningarna har rapporterat om totalt 12 barn och unga från 7 familjer som någon gång under perioden 2023-10-01 till 2024-09-30 har förts ut ur landet utifrån en misstänkt eller konstaterad hedersrelaterad problematik. Det innebär att antalet bortförda barn har halverats sedan förra kartläggningen. Antalet berörda familjer har dock endast minskat med en tredjedel. Ålderssammansättningen har förändrats något då det är andelsmässigt fler över 12 år i årets mätning. Fördelningen mellan flickor och pojkar har också förändrats då pojkar var i majoritet förra året (14), medan de i år utgör endast en tredjedel (4).

Ett barn uppges ha förts utomlands i syfte att giftas bort *och* att undkomma inblandning av myndigheter. För tre barn uppges orsaken både ha varit uppfostran och att undkomma inblandning av myndigheter. För fem barn har uppfostran ensamt varit orsaken och för tre

barn var det enda angivet syfte att undkomma inblandning av myndigheter. För ytterligare tre barn uppges orsaken till bortförandet vara okänd. Anledningen till bortförande framgår tydligare i årets kartläggning än förra året då fler angav orsaken som ”annan” eller ”okänd” (21 barn 2023 jmf med 3 barn 2024)

Rapporterad tidpunkt för bortförandet skiljer sig också markant från förra året. I år bortfördes den övervägande majoriteten, 75 % av barnen, under annan period än skolloven. År 2023 var situationen den omvända då 75% av barnen bortfördes i samband med lov.

Liksom förra året har socialtjänsten inlett utredning i samtliga fall då barn förts bort. I åtta av fallen är utredningen pågående medan den är avslutad i övriga fyra.

Polisanmälan har gjorts för åtta av de tolv rapporterade barnen. För tre av barnen gjordes ingen polisanmälan utifrån avrådan från Utrikesdepartementet med hänsyn till skydd för den ena vårdnadshavaren. I två fall var det vårdnadshavaren själv som gjorde polisanmälan.

Hälften av barnen uppges vara fortsatt bortförda (6) medan de övriga uppges ha kommit tillbaka till Sverige igen. Detta är en markant skillnad mot förra året där endast 4 av 23 barn uppgavs ha återkommit till Sverige. Av de barn som kommit tillbaka 2024 har fyra gjort det med hjälp av myndigheter och där socialtjänsten i Göteborgs Stad varit en av parterna och två har gjort det med hjälp av myndigheter där socialtjänsten i Göteborgs Stad inte varit en av parterna.

De fyra socialtjänstförvaltningarna har tillsammans fattat beslut om sju utreseförbud kopplat till hedersrelaterat våld och förtryck under de 12 månader som kartläggningen gäller. Det är en fördubbling jämfört med kartläggningen 2023.

Förvaltningens bedömning

Ovanstående sammanställning visar på vilka uppgifter som kommit in från socialförvaltningarna via årets enkät. Det är enligt denna totalt tolv barn som uppges vara bortförda till utlandet under de tolv månader som kartläggningen omfattar och det finns kännedom om att endast sex barn kommit tillbaka till Sverige igen.

Troligtvis är det, i likhet med vad som skrivs i den genomförda nationella kartläggningen, inte alla fall av bortföranden som kommer till myndigheternas kännedom, utan det finns sannolikt också ett mörkertal. Detta torde dock vara relativt konstant och påverkar inte möjligheten att göra jämförelse mellan olika år. Antalet barn som rapporterats bortförda i detta års kartläggning är nära hälften så många som i förra årets kartläggning. Nivån i årets kartläggning är dock närmast identisk med åren 2020–2022, vilket tyder på att det snarast var 2023 års situation som stack ut markant.

Det är svårt att dra några slutsatser om orsakerna till 2023 års siffror, en delförklaring kan vara att socialtjänsten förra året hade fler ärenden som man inte visste säkert var kopplade till hedersproblematik, men ändå valde att för säkerhet skull rapportera.

En annan förklaring är att stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck har intensifierats och utvecklats under de senaste åren. Förra årets höga siffror och det förbättrade resultatet i år kan visa på att staden blivit bättre på att upptäcka bortförda barn och att fler barn fångats upp i stadens verksamheter 2024.

Enligt 11 kapitlet 1 § socialtjänstlagen ska socialnämnden utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan, anmälan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden. Det är därför tillfredställande att kartläggningen de senaste två åren visar att utredning är inledd för samtliga barn som man kartlagt som bortförda.

Det finns fortsatt ett antal utmaningar med att samla in denna typ av uppgifter, då det inte alltid är enkelt att avgöra huruvida syftet med bortförandet är hedersrelaterat och att barnet riskerar att utsättas för våld och brott. Detta kan i sin tur leda till att ärendet inte registreras som hedersrelaterat i socialtjänstens dokumentation och det blir då svårare att få fram uppgifter. Det blir också svårare att avgöra om polisanmälan bör upprättas eller inte när uppgifterna är osäkra.

Denna kartläggning omfattar både fall där det finns en *misstanke* och där det finns en *konstaterad* hedersrelaterad problematik kopplad till bortförandet. Det är viktigt att man då barn förts utomlands, utreder även om det bara finns en misstanke att det finns hedersrelaterad problematik med i bilden. Detta eftersom hedersproblematik innebär särskilda förutsättningar för den utsatta individen och för socialtjänsten med att handlägga ärendet.

När ett barn väl har förts ut ur landet är det betydligt svårare för svenska myndigheter att agera och erbjuda barnet stöd och hjälp. I största möjliga utsträckning behöver arbetet inriktas på att förhindra att bortföranden överhuvudtaget sker. Kompetensutveckling för att tidigt kunna identifiera tecken på barns utsatthet, sker löpande i staden. En fungerande samverkan både internt i staden, i synnerhet mellan skola och socialtjänst, är en förutsättning för att lyckas i arbetet både med att förhindra att barn förs utomlands samt med att försöka få hem redan bortförda barn. Enheten för kvalitet inom socialtjänsten håller på, att tillsammans med berörda nämnder, ta fram rutiner för samverkan. Arbetet förväntas vara klart innan årsskiftet.

Samverkan med externa aktörer såsom exempelvis Polismyndigheten och Utrikesdepartementet är också viktigt när det gäller bortförda barn och bedömningen är att det finns en grundläggande struktur för detta, även om det säkerligen går att utveckla ytterligare. Det finns också en särskild samverkan med bland annat Gränspolisen och Swedavia kopplat till Landvetter flygplats, i syfte att i kunna förebygga och förhindra bortföranden av barn i hederskontext.

Regionalt stödcentrum heder och lokala Resursteam heder är viktiga för att utveckla stödet till utsatta personer och till stadens yrkesverksamma i hedersrelaterade ärenden. Ett arbete med att tydliggöra de olika aktörernas uppdrag pågår för att säkra att kompetensen tas tillvara på ett effektivt sätt.

Uppföljningen av stadens plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck visar att stadens arbete har utvecklats och intensifierats under de senaste åren. Stadsrevisionen konstaterar i sin granskning att det finns ett strategiskt arbete på området men att arbetet inte fungerar fullt ut i praktiken och att de granskade nämnderna behöver utveckla sitt arbete. Mycket arbete är redan gjort eller pågår, men det finns också områden som återstår att utveckla ytterligare. Inom uppdraget att ta fram en ny plan mot Hedersrelaterat våld och förtryck kommer förvaltningen synliggöra dessa utvecklingsområden och föreslå aktiviteter inom planperioden. Förslag på handlingsplan kommer lyftas till

Socialnämnden Centrum i början på 2025 för att sedan gå på remiss till berörda förvaltningar och andra relevanta parter.

Ett ärende specifikt gällande kartläggningen av bortförda barn var uppe i kommunfullmäktige 2024-10-10. Man beslutade då att uppdra till socialnämnden Centrum ”att utveckla och fortsatt hantera sammanställningar av statistik över barn och unga som förs ut ur landet på grund av hedersrelaterade anledningar”. Socialförvaltning Centrum kommer att följa de nationella myndigheternas arbete med att ta fram inrapporterings- och uppföljningssystem för nationell statistik gällande försvunna och bortförda barn i en hederskontext. När deras arbete är klart kommer förvaltningen se över stadens eget kartläggningsarbete så detta dels fyller sitt syfte för staden, dels i möjligaste mån synkroniserar med de nationella kraven.

Socialförvaltningen Nordost

Fredrik Johansson
Förvaltningsdirektör

Karen Alvstad
Avdelningschef